

STORTINGET

Representantforslag 198 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Henrik Asheim, Anna Molberg, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Dag-Inge Ulstein og Ingunn Foss

Dokument 8:198 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Henrik Asheim, Anna Molberg, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Dag-Inge Ulstein og Ingunn Foss om å styrke a-krimsentrene

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge har verdens beste arbeidsliv, og slik skal det fortsatt være. Derfor må man forebygge faktorer som utfordrer harmonien, herunder bekjempe arbeidslivskriminaliteten. Useriøse aktører bringer med seg uverdige arbeidsforhold, konkurransevridning i disfavør av den seriøse majoriteten samt tapt verdiskaping. Derfor var kampen mot arbeidslivskriminalitet en av regjeringen Solbergs viktige prioriteringer.

Skal man få bukt med kriminaliteten, kreves det koordinert og felles innsats. Derfor sørget regjeringen Solberg for åtte a-krimsentre for å få til et styrket samarbeid mellom Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Nav, politiet og Tolletaten. Gjennom felles kontroller kan etatene ta i bruk effektive sanksjoner og ramme de useriøse der det smerter mest.

5. desember 2022 la KPMG frem rapporten «Evaluering av etatssamarbeid mot arbeidslivskriminalitet». Den viser at etatssamarbeidet har bidratt til flere gode resultater og et mer effektivt samarbeid mellom etatene. Samtidig pekes det på en rekke forbedringstiltak som bør følges opp.

Bedre koordinering og informasjonsdeling

Arbeidslivskriminaliteten blir stadig mer organisert og systematisk. Den går i økende grad på tvers av bransjer, og for å møte disse utfordringene må man få alle brikkene i puslespillet på plass. Utfordringen er ofte at disse brikkene – den verdifulle informasjonen – ligger spredt i ulike sektorer. Man må samle dem.

Det er derfor viktig at dialogen mellom partene og etatene fungerer i den hektiske og praktiske hverdagen, og at man så langt som mulig unngår separate prosesser tilknyttet a-krimfeltet. I 2015 la regjeringen Solberg frem norgeshistoriens første strategi mot arbeidslivskriminalitet. Den ble utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet og på tvers av relevante departementer og er oppdatert flere ganger. Siste reviderte versjon ble lagt fram 8. februar 2021.

Da regjeringen Støre tiltrådte, valgte man å gå bort fra en samlet a-krimstrategi og over til mer sektorvise handlingsplaner. Både KPMG-rapporten og sentrale aktører på feltet er bekymret for at det kan føre til mer fragmentering og dårligere effektivitet i innsatsen mot de sentrale trusselaktørene. Det trengs helt klart en samlet a-krimstrategi på tvers av de relevante departementene.

For at koordineringen mellom etatene skal fungere, er det videre avgjørende at hjemlene for informasjonsdeling og -bruk fungerer. Det er grunn til å tro at den nye a-krimforskriften som regjeringen Solberg fastsatte vil gjøre samhandlingen betydelig enklere. Likevel er det fortsatt flere kjente hjemmelsutfordringer, blant annet knyttet til a-krimsentrenes bruk av felles analyseverktøy. Det foreligger heller ingen konkrete planer om å tes-

te ut i hvilken grad den nye a-krimforskriften vil løse utfordringene den er ment å løse.

Lovarbeid er et langsiktig og omfattende arbeid. For å unngå tapt tid i etatenes felles innsats mot arbeidslivskriminalitet bør man allerede nå starte arbeidet med å avklare om a-krimforskriften fungerer etter hensikten. Det kan gjøres med en følgeevaluering som tidlig avklarer hva som må forbedres.

Mer kunnskap

Som en følge av regjeringen Solbergs strategi mot arbeidslivskriminalitet opprettet man i 2016 Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningscenter (NTAES), som er et samarbeid mellom politiet, Nav, Skatteetaten, Tolletaten og Arbeidstilsynet. Hensikten var å få et mer helhetlig bilde av den økonomiske kriminaliteten og arbeidslivskriminaliteten, slik at analysene og etterretningen den enkelte etat satt på, kunne anvendes mer effektivt.

Intervjuede i a-krimsentrene oppgir at man per i dag har liten nytte av NTAES sine rapporter. De har ingen rolle i å bidra til resultat- og effektmåling, verken av de tiltakene a-krimsentrene iverksetter for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet, eller av behovet for å endre arbeidsmetoder. NTAES har et unikt potensial og burde i større grad kunne involveres i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet. De bør kunne evaluere effektiviteten av de ulike virkemidlene som brukes i kampen mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet samt avgi en årlig risikovurdering.

Prioritere kontroller og sanksjoner

A-krimsentrenes arbeid er inndelt i en kunnskapsgruppe og en kontrollgruppe. Der førstnevnte har ansvar for etterretning, har kontrollgruppen ansvar for de konkrete kontrollene og tiltakene som gjennomføres mot trusselaktørene. Ved flere av a-krimsentrene savner man tydelige føringer for hva som skal prioriteres. Flere respondenter i KPMG-rapporten trekker frem at dagens organisering er for byråkratisk og for lite kontrollrettet.

En av hovedhensiktene bak opprettelsen av a-krimsentrene var å redusere sentrale trusselaktørers kapasiteter. Det fordrer at sentrene bruker sin slagkraft til å aktivt prioritere tverretattlige kontroller. Regjeringen bør gi en tydelig føring om en slik prioritering.

Skal man nå målet om å redusere sentrale trusselaktørers kapasitet og vilje, må kontrollene lede til tydelige sanksjoner der det avdekkes brudd. Flertallet i Stortinget har som et ledd i dette arbeidet allerede bedt regjeringen øke taket for overtredelsesgebyr. Samtidig finner KPMG-rapporten en nedslående nedgang i pengebølg som har blitt krevd gjennom arrest og utlegg. Fra 2016 til 2021 er beløpet halvert, på tross av flere a-krimsentre

og økte ressurser. Dette kan indikere at man ikke i tilstrekkelig grad har klart å svekke de sentrale trusselaktørernes kapasitet og intensjoner. Regjeringen bør derfor sørge for at man i a-krimssamarbeidet prioriterer bruk av arrest og utlegg fra kriminelle aktører som virkemiddel.

Politiets deltakelse

Politiet har en avgjørende rolle i a-krimsentrene og har fra begynnelsen vært en naturlig del av sentrenes virksomhet. I starten av 2021 la Økokrim imidlertid frem en juridisk vurdering som konkluderte med at politiloven § 7 ikke gir hjemmel for å delta i tverretattlig kontrollvirksomhet, og at den deltakelsen som hittil har funnet sted, kan ha vært ulovlig. Som en konsekvens har politiet trukket seg mer tilbake. De fleste stedene innebærer det at man avstår fra all kontrollvirksomhet i regi av sentrene. Andre steder deltar politiet fortsatt i kontrollarbeid i et forsøk på å være løsningsorientert. Den rettslige usikkerheten er påtagende. At polititjenestefolk ved ordinære, nødvendige kontroller frykter situasjoner med straffeforfølgelse for brudd på politiloven, illustrerer problematikken. Hjemmelsutfordringen for politiet er fortsatt uavklart, og det er behov for å rydde opp.

Samarbeid med eksterne

Selv med økte ressurser vil a-krimsentrene og etatene aldri kunne ha den komplette oversikten uten å spille med andre. Det er derfor avgjørende å ha en tett dialog med andre aktører, det være seg offentlige myndigheter, næringsliv eller frivillige organisasjoner. Det finnes en rekke ikke-statlige aktører som kan gi verdifulle bidrag, herunder aktører som FairPlay Bygg, som har spesialisert seg på å jobbe for et seriøst arbeidsliv og kjenner feltet og ofrene godt. De sitter på mye kunnskap som kan være nyttig.

For å sikre en mest mulig optimal ressursutnyttelse og samlet effekt i innsatsen mot arbeidslivskriminaliteten, bør a-krimsentrene derfor ha en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører som er tett på ofrene for arbeidslivskriminalitet. Her kan det være aktuelt å vurdere å opprette et kontaktpunkt, gjerne en tipsløsning, slik at det blir lettere for eksterne å komme i kontakt.

A-krimsentrene har ført til et bedre samarbeid mellom etatene i den felles kampen mot arbeidslivskriminaliteten. Nå er tiden moden for å gi dem de ekstra verkøyene de trenger for å nå sitt fulle potensial.

Forslagsstillerne ønsker å få useriøse og kriminelle ut av norsk arbeidsliv, og derfor må kampen mot arbeidslivskriminalitet trappes opp. Det skal ikke være et marked for å være kriminell i norsk arbeidsliv.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en samlet strategi mot arbeidslivskriminalitet på tvers av samtlige relevante departement, hvor også økonomisk kriminalitet inngår.
2. Stortinget ber regjeringen sette i gang følgeevaluering av de nye hjemlene for informasjonsdeling og -bruk mellom etatene i a-krimisamarbeidet, slik at de raskt kan utbedres ved behov, samt vurdere behovet for felles hjemler i forbindelse med felles virksomhet.
3. Stortinget ber regjeringen klargjøre samarbeidet mellom Nasjonalt tverretatlig etterretningssenter (NTAES) og a-krimisentrene, herunder vurdere om NTAES skal gis en større rolle i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at a-krimisentrene prioriterer operative kontroller, sanksjonering og etterforskning, samt at kunnskapsinnhenting innrettes å for å understøtte dette.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at man i a-krimisamarbeidet prioriterer bruk av arrest og utlegg fra kriminelle aktører, samt innhente mer kunnskap om årsaksfaktorene bak de siste års nedgang i bruk av disse virkemidlene.
6. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har tydelige hjemler for deltakelse i kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved a-krimisentrene, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag til oppdaterte lovhjemler.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for at a-krimisentrene har en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører som er tett på ofrene for arbeidslivskriminalitet.

30. mars 2023

Aleksander Stokkebø

Henrik Asheim

Anna Molberg

Dagfinn Henrik Olsen

Gisle Meininger Saudland

Ingvild Wetrhus Thorsvik

Dag-Inge Ulstein

Ingunn Foss

